

 <p>ЕЗИК ЛИТЕРАТУРА</p>	 <p>EA</p>	 <p>LANGUAGE LITERATURE</p>
<p>Научно филологическо издание София</p>	<p>pISSN: 0324-1270 eISSN: 2535-1036</p>	<p>Scientific Philological Issue Sofia</p>

2018, No 3–4, 309–311

РЕЧНИК НА ХЪРВАТСКИТЕ АНИМАЛИСТИЧНИ ФРАЗЕОЛОГИЗМИ

Ivana Vidović Bolt, Branka Barčot, Željka Fink Arsovska, Barbara Kovačević, Neda Pintarić, Ana Vasung. *Rječnik hrvatskih animalističkih frazema*. Zagreb, Školska knjiga, d.d., 2017, 243 s.

„Речникът на хърватските анималистични фразеологизми“ е най-новият лексикографски продукт в областта на хърватската фразеология. Дело е на авторките Ивана Видович Болт, Бранка Барчот, Желка Финк Арсовски, Барбара Ковачевич, Неда Пинтарич и Ана Васунг – репрезентативни имена в съвременната хърватска фразеологична наука и прагматингвистиката.

Лексикографската концепцията на Речника следва методологията и традициите на Загребската фразеологична школа (А. Менац, Й. Матешич, Ж. Финк-Арсовски, Б. Ковачевич, А. Хърняк и др.), чиято дейност има теоретичен и приложен аспект (изработване на двуезични и триезични фразеологични речници на базата на контрастивен анализ на хърватския фразеологичен корпус с руски и дру-

ги славянски и неславянски езици).

Макроструктурата на Речника се състои от шест части: Предговор (с. 5–8), Указания за ползване на речника (с. 9–21), Речник (с. 23–210), Индекс на фраземите (с. 211–236), Литература (с. 237–238) и Извори (с. 239–243).

Предговорът въвежда накратко в теоретичните постановки и методологичните проблеми на фразеологичната наука и обосновава лексикографската концепция на речника.

Речникът съдържа около 1400 фразеологични единици (нататък ФЕ), сред които са застъпени следните основни структурни типове: минимални фраземи от предложно-именен тип (*bez gerova, u letu*); фраземи словосъчетания, сред които се открояват именни (*vuk samotnjak*), глаголни (*obrušiti se kao kobac na koga*) и адективни фраземи (*nijem kao giba*); изреченски ФЕ (със структура на изречение) – *narasla su (porasla su, rastu) krila komu*, и сложни думи (*zakukuljeno-zamumuljeno*).

Лексикографският материал обхваща базовия корпус на анималистичните ФЕ, ексцерпирани от едноезичните и многоезичните общи и фразеологични речници на хърватския език, както и от проведени анкети в различни части на Република Хърватия. Примерите са ексцерпирани от художествената проза, мрежовите корпуси (Hrvatska jezična mrežna riznica) на Института за хърватски език и езикознание (R), Хърватския web корпус (hrWaC), Хърватския национален корпус (HNK),

различни печатни издания (N) и интернет търсачки Google (G) и Yahoo (Y).

При формирането на фразеологичния корпус е приложен интегрален принцип, който най-общо съчетава структурния и семантичния подход при избора на ФЕ. По този начин речникът се вписва в съвременните лексикографски практики, при които съчетаването на подходите от различни дисциплини (лексикология, лингвокултурология, прагматика, семиотика) и стремежът към комплексно описание на езиковите явления са определящи за лексикографския подбор.

Указанията за ползване на речника съдържат описание на речниковата микроструктура и на останалите компоненти в лексикографското тяло – индекс на фраземите, литература и извори. Фразеологичните единици в речника са подредени по азбучен ред според съдържащите се в тях зоонимни компоненти.

Микроструктурата на речника представя организацията на елементите в речниковите статии и илюстрира принципите на лексикографската обработка. При организацията на речниковата статия изпъкват системно и последователно проведените концептуални решения, прецизните графични обозначения, които предлагат ясен и практичен запис на фразеологичната дефиниция. Речниковата статия съдържа заглавна единица (заглавка, *nadnatuknica*), подзаглавна единица (*natuknica*), фразеологична дефиниция и пример за употребата на конкретния фразеологизъм. Заглавките са дадени с главни букви, блокшрифт, а граматичната информация, напр. глаголна рекция, е в курсив. Примерите са с редовен шрифт.

Заглавната единица (nadnatuknica) е основният фразеологичен компонент, който в морфологичен и синтактичен план може да бъде представен от отделни думи: *guja, konj, zmiја*; от сложни думи (композиции с подчинително или координиращо отношение между компонентите) – *alfa-mužjak, tehnovjeverica, zakukuljeno-zamumuljeno*, или от словосъчетания: *glineni golub, lastin rep, ljetni san, morska medvjedica*.

При избора на заглавна единица се следва определен йерархичен принцип на подреждане на зоонимните компоненти, напр. зооним (*puž, slon, ždriјеbe*), зоонимен дериват (*pasji, pačji, žablji*), зоосоматичен компонент (*griva, škrge, žvale*) и т.н.

Подзаглавните единици (natuknice) във всички случаи са фразеологизми, напр. *Obilaziti kao mačka oko vruće kaše*. Между ФЕ с идентично значение и еднакъв или почти еднакъв лексикален състав, но не могат да се разглеждат като лексикални или лексикално-формални варианти, но съдържат някои структурни и синтактични разлики, се поставя съюз или /ili/, напр.

Pandža:

pasti (dopasti) u čije pandže ИЛИ *pasti (dopasti) u pandže koga, čega (komu, čemu)*

Фразеологизмите в речника се цитират еднократно с изключение на случаите, когато фраземата съдържа два или повече зоонимни компонента (напр. *slagati se (voljeti se i sl.) kao pas i mačka* или *dati koku za jaje*). Фразеологичната дефиниция се дава в цялост само за първия зооним, а лексикографската обработка на значението се извършва според споменатия йерархичен принцип. Останалите компоненти присъстват по азбучен ред в речника с препратка към основната вокабула.

Като постижение на лексикографите трябва да се отбележи и последователното определяне на границите на фразеологичната единица и прецизният анализ на материалния ѝ състав, при който са диференцирани конструктивните единици на ФЕ от елементите (в позиция между компонентите ѝ или след нея), които я контекстуализират, напр. включването на колокати. Интерес представлява включването на колокати на ФЕ в квадратни скоби, които не са част от самите фраземи, но представляват минимален контекст на тяхната употреба и прецизират синтактично-семантичните им свойства, напр. *iz rtičje perspective [gledati, promatrati]*, *kao lav u kavezu [hodati, šetati]*. Подобно е и значението на наклонените скоби, в които се поставя съдържание, конкретизиращо сферата на употреба на ФЕ,

напр. *zaštićen kao morska medvjedica – potpuno zaštićen, nedodirljiv /o osobi/*.

Анималистичните фраземи, както и всички други фраземи, притежават подвижност и заменяемост на компонентите и възможности за структурни промени. В този смисъл много успешно е систематизирането на сложното им вариантно многообразие както чрез методологичните решения, така и чрез графичните обозначения в речника. В рамките на формалната вариантност авторките различават фонетични (*razumjeti se u što kako koza u peršin (peršun)*), морфологични (*tražiti dlaku u jajetu (jaju)*) и словообразователни (*baciti / bacati bisere (biserje) pred svinje*) варианти. При лексикалната вариантност в скобите се поставят елементи от един синонимен ред, напр. *šepiriti se (košoperiti se i sl.) kao raun*, но също така и лексеми с различно значение, при които замяната най-често се базира на единството на образа, залегнал в основата на фразеологичното значение – *lajati na mjesec (zvijezde)*.

В речника е отразено и стилово-то разслояване на анималистичната фразеология. Преобладаващата част от идиомите са характерни за разговорната реч, но авторският колектив е включил и вулгарна и просторечна лексика, като съответните фраземи са отбелязани със специални знаци – символи квантификатори. В рестрикциите относно употребата им (*пероželjni u formalnoj komunikaciji, neprimjereni uljudnoj komunikaciji*) е очевидно присъствието на социолингвистичния и прагматичния критерий, определящи езиковото кодиране на определени прагматични съдържания.

Интерес представлява и най-новият слой фразеологизми от типа на *alfa-mužjak, alfa-ženka, modni mačak, limeni ljubimas*, които отразяват съвременните процеси на фразеологизиране на определени устойчиви словосъчетания. Лексикографски непотвърдени в други речници, но с висока честота в езика, са и фраземи-те *techno-vjeverica, party-životinja*.

Предложените в речника лексикографски дефиниции (*definicija*

frazema) са ясни и информативни за съвременните носители на езика. При тяхното съставяне авторките са предложили конкретни лексикографски решения на множество случаи на полисемия, синонимия или омонимия. При оформлението на дефинициите е спазен следният принцип: с точка и запетая се отделят речниковите дефиниции, които представят само различни аспекти на значението (*svračji mozak – slabe umne sposobnosti; intelektualna ograničenost*); с цифри се обособяват различните значения от един категориален тип (*revati kao magare – 1. pjevati unatoč nedostatku sluha; 2. glasno plakati*), а с главни букви – от различни категории, напр. *kao zmaj – A) odličan, izvrstan; B) odlično, izvrsno*. В случаите на фразеологична омонимия фраземи-те се обработват самостоятелно и се обозначават с индекси ¹ и ², напр. ФЕ *svračje noge* има две значения: *loš (ružan) rukopis¹ i bore koje nastaju uz sljepoočnice, uglove usta itd.²*

След всяка ФЕ и дефиниция следва най-малко един пример за употребата на фразеологизма в речта, като детайлно се илюстрират не само различните значения при полисемия, но и различните аспекти на едно и също значение.

Речникът на хърватската анималистична фразеология е първият по рода си тематичен фразеологичен речник в хърватската лексикография. Той представлява приносен и значим лексикографски труд, който може да послужи като модел при изработването на други подобни речници – със стройната си лексикографска концепция, прегледността на лексикографския материал и практичните решения на авторките, които улесняват неговото ползване. Речникът е предназначен за ученици, студенти, преподаватели в средните училища, филолози, лексикографи и преводачи, както и за всички, изучаващи хърватския език като роден или чужд.

РОСИЦА СТЕФЧЕВА
Софийски университет
„Св. Климент Охридски“
✉ rosica_stef@abv.bg